

ULUSAL VE ULUSLARARASI DAYANIŞMA

M. Hikmet YAVUZYİĞİT

Cumhurbaşkanlığı (E)
Personel Başkanı

GİRİŞ

Bu makalenin amacı, toplum olmanın, **yurttaş** olmanın, dahası “insan” olmanın birinci koşulu olan; iyi günde kötü günde **“aynı ortak değerleri”** taşımanın ve paylaşmanın, **“ulusal bir ortak payda”** özelinde davranış ve tavır göstermenin olabildiğince irdelenmesi arayışıdır.

“Ulusal” kelimesinin kökü ulustur. Türk Dil Kurumu (TDK), ulusu; *“Siyasal olarak örgütlenmiş biçimde ve belli bir toprak üzerinde bir arada yaşayan, ekonomik yaşam, dil, tarih, ruhsal yapı ve kültürel özellikler yönünden ortaklık gösteren en geniş insan topluluğudur.”* Biçiminde tanımlar. (1)

Bu kavram, dünyanın gelişmiş ve uygar ülkelerinde tam olarak bu karşılığı bulunurken, “bu toplumların ‘birey’lerinin büyük bölümünce” de içselleştirilmiştir. Ancak iç kavgalarını ve hesaplaşma evrimini, çoğunlukla henüz tamamlayamayan ve bu nedenle, uluslararası güçlerin örgütleyip, bellettiği/ öğrettiği mezhep kavgaları, alt/ üst kültür çatışmaları vb.nin yaşandığı üçüncü dünya ülkelerinde; “Merkez Kaç” kuvveti hala dengelenemediğinden ve savrulmaya devam ettiklerinden, “kırıl-gan, gevşek ve ‘pratik’ yapının, ‘teorik’ yapının çok gerisinde olduğu” bir kavram halini alabilmektedir.

Türk Ulusu, resmi tarih sahnesine, (M.Ö. 204)’te kurulan Büyük Hun Devleti ile çık-

masına ve aradan 2.227 yıl geçmiş olmasına, Asya'nın ortalarından, Avrupa'nın en batsına, Kuzey Afrika topraklarına değin, 3 kitada -dünya ulusları düzleminde- **Bayrak göstermeye** başlamış olmasına karşın, aralıksız olarak, ulusal kimliğini koruyup geliştirerek, tarihin ender ve seçkin toplumlarından birisi olma şerefini fazlasıyla hak ettiğini ortaya koymuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Şeref Listesi

Mezun olduğum ve bu nedenle benim için de bir "Şeref Belgesi" niteliğini taşıyan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler fakültesi (SBF) –Mülkiye- bilindiği üzere, 1859 yılında kurulmuş ve bugüne değin 30 bine yakın seçkin mezun/beyin/Ülkesever yetiştirmiştir.

Mülkiye geleneğinde, "Şeref Listesi" kavramı, pek çoğunun hayal edemediği yıllarda sayısız "ilk"ten birisi olarak ortaya çıkmış ve zamanla gelenekselleşmiştir. Bu listeler; emsallerine göre; dönem başarıları ile öne çıkanların yazılıp okul kamuoyuna sunulduğu birer gurur tablosu idi. Her sınav sonrası, 95 ve yukarı not alanların okul duvarlarında şerefliendirilmesi bir gelenek idi. Her yılın sonunda ise sınıflarını derece ile bitirenler ile mezuniyetlerini derece ile tamamlayanlar ve belli not barajını aşanların bu defa sahneye çıkarılması ve tüm katılımcılara takdiminin yanı sıra, resmi tutanağa bağlanıp arşivlenmesi ve kendilerine de birer belge verilmesi günümüzde de en özel geleneklerin başında gelir. Artık söz konusu liste, 3 kategoriye ayrılarak "Şeref, Yüksek Şeref, Onur Listeleri" şeklinde neredeyse tüm eğitim-öğretim kademelerine yayılmıştır.

Bu takdimi yapma nedenim, Ülkemizde yaşanan son deprem sonra-

sı, her bakımdan "Yıkıma uğrayan" Yurttaşlarımıza, yurttaş olduğumuzu hissettirmek için yapılacak yardımlara Yurt içinden katkı verenlerin yanı sıra, Yurt dışından katkı verenlerin yer alması gereken "**Şeref listelerinin**" kamuoyuna sunumu önerisidir.

1.2. Toplumsal Dayanışma

Şimdi niye yola çıktığımızın ve niyetimizin ne olduğunu açıklamanın sırası geldi, son depremde, 50 binden fazla vatandaşımız hayatını kaybederken, 120 binden fazlası ise bundan sonraki yaşamında izlerini taşıyacağı yaralar aldı.

TÜBİTAK'ın 2005 yılında, Türkiye'nin geçmiş 100 yılında ortaya çıkan depremlerine ilişkin raporunun ilk paragrafı şöyleydi: "Ülkemiz topraklarının 2/3'si hasar yapıcı şiddette deprem tehdidi altındadır. Yapılan istatistiksel analizler, her 8 ayda bir Ülkemizde hasar yapıcı deprem meydana geldiğini göstermektedir. Türkiye'de son yüz yılda meydana gelmiş **193 adet yıkıcı depremde, yaklaşık 100.000 kişi hayatını kaybetmiş**, 495,000 bina yıkılmıştır. Sadece 1999 Kocaeli ve Düzce depremlerinde, yaklaşık 20,000 insanımız hayatını kaybetmiş, 124,000 yıkık-ağır hasarlı konut, 110,000 orta hasarlı konut ve 100,000, az hasarlı konut olmak üzere, toplam 334,000 konutta hasar saptanmış..." denilmektedir. (2) Son depremde ortaya çıkan "**yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı**" bina sayısını, ilgili Bakan, 23 Şubat 2023 günü, **164.321** adet olarak açıklamıştır. Bu rakamlar, geçmiş 100 yılda ortaya çıkan rakamların neredeyse, üçte biri, dörtte biri seviyesinde ve çok yüksektir.

İlk adımda şunu rahatlıkla vurgulayabiliriz. Deprem, "**doğal afet**"tir. Çünkü bunu doğa ayarlıyor. **Doğal olmayan ise** depremin geleceğini beklememek ve gereken önlemler-

Son depremde ortaya çıkan "yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı" bina sayısını, ilgili Bakan, 23 Şubat 2023 günü, 164.321 adet olarak açıklamıştır. Bu rakamlar, geçmiş 100 yılda ortaya çıkan rakamların neredeyse, üçte biri, dörtte biri seviyesinde ve çok yüksektir.

ri yeteri ölçüde almamak/alama-maktır! Bu duruma göre, depremin etkileri ve zararları engellenebilir/ önlenebilir, en aza indirilebilir. Nasıl sorusunun yanıtı da oldukça basittir. Önce, kalkınma planlarında, deprem şuralarında, ardından, "deprem bilimciler" başta olmak üzere, bilim insanlarının çalışmalarında ve bunlara bağlı önermelerinde, daha sonra da; bu konunun ele alındığı ilgili tüm mevzuatında, zamanın aydın beyinlerinin kurula bağladığı kurumsal ve kavramsal düzenlemelerin/yapıların tam olarak ve "doğru işlerin, doğru zamanda" yapılması suretiyle en etkin sistemi kurmaktır. Bunun devamında

Türkiye'de son yüz yılda meydana gelmiş 193 adet yıkıcı depremde, yaklaşık 100.000 kişi hayatını kaybetmiş, 495,000 bina yıkılmıştır.

ise beğenilmeyen yasal düzenlemeler ve diğer gerekliliklerin anında düzeltilmesi ve gecikmeksizin güncellenmesi vb. şeklindeki “ortak akıl ürünlerini ve çözümlerini” hayata geçirmektedir.

İşe yarar bir sistem oturtulabilmesi için yukarıdaki düzenlemelerin devamında; yer seçimi, karot testleri başta olmak üzere, deprem bölgelerinde yapılmış ve-(ARTIK) fay hatları dışında- yapılacak olan binaların/mekânların dayanıklılık testlerinin yapılıp arşivlenmesi, **inşaat süreçlerinin her kademesinin öncelikle tanımlanıp, standartlarının ortaya konması**, devamında da; düzgün eğitim ve **yetkinlik** süreçlerinden geçmiş, düzgün şahsiyete sahip olduğu konusunda genel kanı oluşmuş yapımcılara işlerin yaptırılması, yapılan işlerin denetiminin göstermelik olmaktan çıkarılması şeklinde sıralanabilir.

Toplum dayanışmasının, toplum olgunluğunun ve toplum olunduğunun kanıtlanması gereken zamanlarda, bağış iş ve işlemlerine dahi “Bir Standart” ve kamuoyunca denetlenebilir/gözlemlenebilir bir düzen getirilmesi, öte yandan bağışçılara, beklenen saygının ve kadirbilirliğin de gösterilmesi gerekir kanısındayım.

Bağış ya da yardımların, doğası gereği “Gönüllü katkı/katılım” olduğu bir gerçektir. Ancak “Gönlünden ne koparsa” yaklaşımının; (biraz cebinizde o an ne varsa, bunun küsuratını lütfetmekten, bir ölçüde sokakta “sadaka” vermekten ibaret olacağı söylenebilir. Bu tür bir yaklaşım, çok kafa yormayı, dahası planlama yapmayı da gerektirmez. Oysa **böylesi yıkımların yaralarının; ciddi/değecek oranlarda ve en yüksek sayıda katılımıyla sarılması ancak mümkün olabilir.**

1.3. Bağışçılar

Çeşitli tutarlarda (nakdi ve aynı yardım/bağış yapan yurt içi kurum/kuruluş ve kişilerden 23.03. 2023 günü itibarıyla (3) “Türkiye Tek Yürek Kampanyası”nda, 115.1 milyar lira toplanmıştır. (Açıklama:1)

1.4. Türkiye'nin İlk 500 Şirketi

İstanbul Ticaret Odası'nın her yıl belirleyip yayınladığı, “Türkiye'nin En Büyük 500 Şirketi Listesi”nde (4) yer alan şirketler, deprem sonrası oluşturulacak yeni düzen için kanımca en çok sorumluluk üstlenmesi gereken kurumsal yapılar olmalıdır.

Her şeyden önce, bütün birikimlerini Halkımız sayesinde sağlıyorlarsa böylesi yıkıcı durumlarda da ilk ve en büyük fedakârlığı göstermesi gerekenler de onlar olmalıdır. Yoksa başkalarını manipüle ederek/hava ya sokarak, çeşitli yöntemlerle bir şeyler toparlayıp, kamuoyu da oluşturarak, hatta bazen doğrudan cebine hiç el atmaksızın, işi kotarmak ve yardım yapıyormuş taklidi yapmak, en azından birkaç “nitelikli” gözlemcinin gözünden kaçmamaktadır. Bu arada, saygın kampanyalar için hiç-

bir eleştirimiz olamaz, böylesi kampanyalar için asil çabalar gösterip büyük kitlelerde duyarlılık oluşturarak, “Modern Toplum” olmanın en seçkin örneklerini gösterenleri, ancak saygı ve minnetle anmamız gerekir. Eleştirimiz, bir şeyler yapıyor gözükmüyor, kendini ve kurumsal yapısını işin içinden sıyırmaya çalışanlar içindir. Kaldı ki kişisel hiçbir fedakârlığa katlanmaksızın, kampanyalara öncülük ederek sağlanacak katkılar da alkışa ve saygıya değerdir, ancak yeterli değildir! Vurgumuz budur.

Şüphesiz, işi “500'ler” ile sınırlamanın ötesinde, başta deprem bölgesinin ortalama iş insanları/şirketleri olmak üzere, ilk 500 dışındaki (ikinci 500 ve hem yerelde hem genelde diğerleri) belirli yeterliğe sahip tüm şirketlerin de listeli listesiz yardımlarının organize edilmesi, bu tasnif ve takibi üstlenecek **bir “sivil toplum organizasyonu”**nca yapılabilir. Bunun ayrıntılarını, söz konusu STK ya da STK'lar kümesi belirleyebilir.

Bugün geldiğimiz noktada, göstermelik olarak karton kutulara tutunup poz vermek, ‘ortalama algının altındakilere’ hitap eden nutuklar atmak, gelir-geçer yuvarlak destek

taahhütleri vermek değil, hızlı bir 'aynı ve nakdi bağış' organizasyonu, **bozulan dengeleri, yıkılan hayalleri ivedilikle dengelemek ve düzeltmek olmalıdır.**

Öyleyse, bir yanda çeşitli kademe-lerde milyarlarca lirayı bulan yardımda bulunan kurumlar ile öte yanda, **bu yıkımı görmezden gelen, üstelik bu yurttaşların birikimlerinden birikim yapan kurumsal ya da kişisel yapıları bir göremeyiz, görmemeliyiz de.** İyilerin ve şeref listelerini fazlasıyla hak edenlerin hakkını verirken, diğerlerini de en azından duyarlı olanların ve sorgulama becerisi bulunanların bilincine yerleştirmeliyiz.

Bu noktada, bir hususu belirtmem gerekirse depremin sonuçları hakkında birincil sıradaki/aslı görev ve sorumluluk, yukarıda sıralanan gruplardan çok öte, deprem sonucunda devreye girmesi gereken her kademedeki kurum ve kuruluşlara aittir. Buna göre, son büyük depremde bu konudaki görevli ve sorumlu kuruluş ve kişilerin performansının belirli ölçüde eleştirilere konu olabileceği; ancak yazımızın konusu; şirketlerin, STK'ların ve bireylerin bu konudaki katkılarının değerlendirilmesi olduğundan, kamu/devlet görevlilerinin ve kuruluşlarının pozisyonlarının tartışılması, bu yazının kapsamı dışında tutulmuş olup, bunun ayrı bir yazı ve değerlendirme konusu yapılabileceği söylenebilir.

1.5. Yabancı Şirketlerden Marka Değeri En Yüksek Olanlar

Aslında bu şirketlerin de yerli şirketlerimiz gibi Yurttaşlarımızın tüketimlerine/alım ve harcamalarına dayalı olarak, kendileri açısından görkemli gelirler elde ettikleri bir gerçektir. Keza Türkiye, dünyanın en büyük, en sıkıntısız ve üretim maliyetleri de en düşük pazarlarından birisidir. De-

mek ki bereketli bir pazarda rollerini yerine getirmektedirler.

Öte yandan Türkiye'de 6 milyondan fazla (göçmen/ muhacir/ sığınmacı/ kayıt dışı) yabancıların bulunduğu, TÜİK verilerine göre de, (5) 2022 yılında Türkiye'den 51.369.026 turist çıkışı olmakla birlikte, -bu kişilerin 7.027.504'ü, yurt dışından gelip dönen yurttaşlarımız olduğu için, bunlar toplam sayının dışında tutulduğunda- Türkiye'ye 44.341.522 turist girişi olduğu göz önüne alındığında, bunlara 85 milyonu aşan nüfusunuzun eklenmesiyle Türkiye, 132-135 milyon kişiyi bulan bir pazara/ tüketici kitlesine dönüşmüş demektir. Böylesine bir pazar payına kaç ülkede, bu kadar sorunsuz, kolay ve olabilecek en yüksek verimle ulaşılabilir? (Bu arada, zaman zaman yoğunlaşıp-azalan ve Kafkaslar, Balkanlar ile Ortadoğu Ülkelerinden gelen -Bavul Ticareti- trafiğini de göz ardı etmemek gerekir. Gerçekten de geçtiğimiz yılın başlarında, Rusya'daki iş insanlarının ombuds-

manı, Boris Titov, Türkiye ile bavul ticaretinin -yapıırımların etkisini azaltmak üzere- yeniden başlatılması çağrısı yapıyordu.) (6)

Bu arada, dünyanın en büyük ilk 500 şirketinin, büyük çoğunluğunun, şüphesiz Türkiye uzantıları da bulunduğundan, bunların tamamına yakınının, Türkiye ve Türk insanına, uluslararasıdaki dayanışmanın çok ötesinde, vefa borçları olmalıdır. Burada, çok ayrıntıya yol açmamak için söz konusu listeye yer veremeyeceğim. Bu liste, her yıl "Fortune Global 500 List" (7) adıyla güncellenmektedir. Dolayısıyla, bu kaynaktan gerekli bilgilere ulaşılabilir.

1.6. Yabancı Devletler

Bu kümede, esasında dünyadaki 208 "Devlet yapısı"ndan, kişisel kanıma göre, yalnızca 67 adedinden (%33) bir katılım beklenebilir diye düşünmekteyim.

Türkiye; Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, (TİKA) verilerine göre,

(Açıklama:2) son 6 yılda, onlarca ülkeye, 47 milyar dolar ve yalnızca 2020 yılında ise 8 milyar dolar insani yardım yaparken, (8) Dışişleri Bakanlığı verilerine göre, (9) 2021'de 5.587 milyar dolar insani yardım yapmış bir Ülkedir. Uluslararası ilişkiler temelinde, -insani yardımlar için söz konusu olmamakla birlikte- "Mütekabiliyet Esası" geçerli olduğundan, -belki, diplomatik ilişkisi bulunmayanlar ve çok büyük krizler ile ekonomik darboğazlar içinde olanlar hariç tutularak- birinin lüt-fettiğine diğeri cevap vermiyor ya da veremiyorsa, diplomatik terbiye açısından, işte bu, tam bir değer vermezlik ve saygısızlık olarak değerlendirilebilir kanısındayım! (10)

1.7. Uluslararası (Yardım Amaçlı) Kuruluşlar

Özellikle, uluslararası yardım kuruluşlarının işi tam da budur. Türkiye'ye yapılan yardımların niteliği, kaynağı ve tutarını yorumlayabileceğimiz -AFAD vb. dâhil- bir açık bilgi kaynağı bulunmadığından, bu konuyu başlık düzeyinde arz etmek istiyorum. Ancak, uluslararası yardım kuruluşlarının isimleri ve yardım tutarlarıyla yardım miktarlarının ilgili resmi birimlerden sağlanacak bilgiler ışığında, **bir sivil toplum kuruluşunca kamuoyuna duyurulması**, diğerleri gibi son derece yerinde olacaktır. Hatta bu konuda hem Türkiye'de hem de Suriye'de yıkıcı etkileri olan son depremin ardından, **"Türkiye ve Suriye'ye yapılan uluslararası yardımlar" karşılaştırmalı olarak verilebilirse**, şunu da görmüş oluruz: Bu afetin yıkım oranı, can kaybı olarak, her iki ülke için (5/50)'dir. Bu ne anlama geliyor? Eğer "İnsana ve İnsani Yardım Yapılıyorsa", yabancı devletler, şirketler ve uluslararası kuruluşların 10'a 1 oranını gözeterek adım atmış olmaları da, uluslararası geleneğin, uluslararası dengenin bir gösterge-

si, "ete kemiğe bürünmüş hali" olacaktır kanısını taşımaktayım.

1.8. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Sendikalar ve Diğer STK'lar

Bir kere, buradaki kuruluşların tamamına yakınının, neredeyse Türkiye'de **"her haneden en az bir kişi"nin üyesi olduğu** ve temel gelir kaynağını da üyelerinin/yurttaşlarımızın **"aidatları"**nın oluşturduğu bilinmektedir. Dolayısıyla varlık nedenleri, üyeleri/halkımız olan ve geçim kaynakları da halkın/hanelerin ödediği aidatlar olan söz konusu kurumsal yapılar için topluma karşı borcunu ödeme zamanlarından bir tanesi ortaya çıkmıştır.

Bu arada, memur sendikalarının üye sayıları; Memur-Sen (1.054.642), Türkiye Kamu-Sen (526.684), KESK (150.338) ve Birleşik Kamu İş (102.726) olmak üzere, toplam 1.994.845 kişidir. (11) Aynı şekilde, işçi sendikalarından, TÜRK-İŞ (1.213.439), HAK-İŞ (727.187), DİSK (212.593) olmak üzere, toplam 2.152.219 üyeyi barındırmaktadır. (12) Bu duruma göre; işçi-memur sendikalı sayısı, 4.147.064 adede ulaşmaktadır. (Açıklama:3)

Bu bölümde değinilmesi gereken bir kurum da TİSK'tir. TİSK'e bağlı üye işverenlere kayıtlı, yaklaşık **10 bin işyerinde, 2 milyon çalışan** istihdam edilmektedir.(13)

1.9. Spor, Sanat, Kültür Dünyasından Kişiler

Milyonlarca taraftarın sağladığı gelir kalemleri sayesinde ayakta kalan başta futbol kulüpleri olmak üzere, en yüksek piyasa değerine ulaşmış olan milli futbol takımı oyuncularından bazılarının çok özel çabalarından içine girmesine ve önemli katkılar sağlamasına karşın, diğerlerinin 'miş' gibi davranmaları herhalde ortalama insanların gözünden kaçmamıştır. Dolayısıyla, futbolcular başta olmak

üzere, her biri yerelde birer kanaat önderi olan kulüp başkanları başta olmak üzere, teknik direktörüyle, oyuncusuyla futbol kulüpleri ve devamında diğer spor organizasyonlarının, "kamuoyundaki bilinirlikleri" de dikkate alınarak, oluşturabilecekleri tüm kampanya ve destekleri hayata geçirmeleri gerekir.

Yine vergi rekortmenleri listelerinde boy gösterip, bunu da çoğunlukla reklam ve daha çok kazanma/toparlama yöntemi olarak kullanan sahne erbabı, belediye ve diğer kamu organizasyonlarının çeşitli amaç ve adlarla düzenledikleri festivallerin gediklileri, keza, TRT'nin neredeyse "kadrolu hale gelen" dizi oyuncularını başta olmak üzere, diziler ve benzerlerinden büyük ölçüde yaşamlarını sürdürenlerin, sadece depremlere değil tüm Yurttaşlarımıza borcunun ve vefasının olması gerektiğine inanıyorum.

1.10. Türkiye'deki 209 Üniversitenin 8.3 Milyon Adede Ulaşan Öğrencileri

"Gelecek de bir gün gelecek." sözünden hareketle, bugünün öğrencileri, belki yarından başlayarak kamu/özel yönetim ve diğer uzmanlık alanlarında görev ve sorumluluk üstlenmeye başlayacaktır. Yani, hemen yarından itibaren nöbet devir teslimleri başlıyor demektir. Hayat da böyledir, Devlet ve dolayısıyla ülke yönetimi de. İşte bu açıardan bakıldığında, özellikle üniversite öğrencilerinin kendilerini gösterme ve "Sosyal Sorumluluk" alma beceri ve kapasitelerini ortaya koyarak kendilerini hissettirmelerinin zamanıdır diyebiliriz.

Bu noktada, Türkiye nüfusunun neredeyse %10'una yaklaşan "Üniversite" öğrenci sayısının. 8.269.959 olduğu, (bunun neredeyse yarıya yakını, -3.538.594 kişi- aynı üniversitenin, "açık ya da açık olmayan" bölümlerinde yer almaktadır.) göz önüne alındığında, üniversite cami-

asının öğrencileri başta olmak üzere, hocaları, çalışanları ve diğer paydaşlarıyla oldukça yüksek sayıda bir kitle olduğu ortaya çıkmaktadır.(14)

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Yardımların Kullanımına İlişkin Bir Öneri

Toplanan yardımlar ve devlet kaynaklarının kullanımında; olabilecek en yüksek tasarruf, denetim ve kamuoyu ile paylaşma sistemi kurulmalıdır.

Bu depremin yaraları hızla sarılırken, gözden kaçırılmaması gereken bir konu da; bu günlerde yaşadığımız büyük yıkım dâhil, son depremle birlikte, son 100 yılda, 150.000'e yakın insanımızın hayattan koparılmasının ana nedeninin; tamamen olmasa da **büyük ölçüde yapımcıların, yapsatçıların kusur ve hilekârlıklarından, en yalın biçimi ve halk ağzıyla söylersek “malzemenin çalmalarından” kaynaklandığı**, saklanabilir bir durum olmaktan (hele internet, Wikipedi ve hemen herkesin cebinde taşıdığı kamera-kayıt-ses algılama düzenekleri vb. çağında **–artık herkes “santrali ni” cebinde taşıyor–**) çıktığına göre, düzgün müteahhitleri ve firmaları, dahası sektörü de temize çıkarmamız gerekir. Bu durum, Türkiye için hayati önem taşımaktadır. Çünkü Türkiye'nin lokomotif sektörlerinin başında “inşaat” sektörü gelmekte olup, Türk Müteahhitleri, dünyanın dört bir yanında artık ev/konut/ yuva kurmanın çok ötesine geçerek, demiryolları, limanlar, havaalanları, enerji tesisleri, eğitim/bilim/sağlık kampüsleri yapmanın sınırlarını aşarak; şehirler kurma saygınlık ve potansiyeline erişmiştir. Yurt dışı inşaatları alanında çekiştiğimiz ya da rekabet ettiğimiz ülkelerin başında “Çin”in gelmesi herhalde yeterince aydınlatıcıdır. Ancak madalyonun diğer yüzünden baktığımızda, yabancılara şöyle bir kuşkuyla nasıl yok sayacaklardır! “Türkiye'nin konut

yapımcıları/üreticileri” (son depremle birlikte) 100 yılda 150.000'e yakın insanın enkazlarda can vermesine yol açmış, üstelik bir bölümünün de yaptıkları yanına kâr kalmıştır! Bu algıyı temize çıkaracak yol her neyse hayata geçirilmelidir.

Sonuç olarak gönüllü ve birikimli bir sivil toplum kuruluşunun sorumluluğunda, güncellenerek, **bağış yapanların katkılarını da gereken saygının gösterilmesi ve bağışçılara hak ettikleri değerlerin verilmesi ve bu konunun gözden kaçmaması/kaçırılmaması sağlanmalıdır.** Tersine, bu toplumsal ortak mücadeleden kaçanların, yan çizenlerin, bahane üretenlerin; otomatik olarak kamu vicdanına, kamu hafızasına işlenmesinin ve gelecekteki toplumsal kredilerinin burada gösterdikleri duyarlılığa göre ortaya çıkmasının yolu açılabilir. En azından, üzerlerinde bir baskı ve sorumluluk algısı oluşturularak, böylece, toplumun gözetiminde olduklarını bilerek yol almaları ya da yola gelmeleri sağlanabilir!

2.2. Türkiye'nin Tüm Binalarına Özel “Kimlik Belgesi” Verilmelidir

Bilişim çağının, “an itibariyle” bildiğimiz –bir kesime göre akıl almaz- olanakları/buluşları/yenilikleri ışığında, artık motorlu taşıtların bile “şasi numarası”nın, neredeyse bunların “DNA”sı rolünü üstlendiği, “T.C Kimlik Numaraları” başta olmak üzere, hemen her varlığın artık bir **“sicil numarası”** ile varlığını kanıtladığı bir yeni devlet sisteminin, ötesinde bir yeni dünya düzeni kurulmuştur. Taşınır/taşınmaz tüm varlıkların, resmi olarak tanınmasını, bir “sahiplik” bağının kurulabilmesini sağlamanın yolu, bunların “tescil” ettirilmesinden geçiyor. Bunun en ilginç örneklerinden birisi ise Kültür Bakanlığı'nın izniyle alım ve satımı yapılabilen bir kısım arkeolojik materyalin, (2863 sayılı Kanun'un, 26. maddesi) tescil ve takip

sistemi dışında kalmasının “yasadışı” anlamına gelmesidir.

Bu bağlamda, var olan kayıt ve kontrol sistemlerinin ötesinde, bir çeşit **“barkod” kayıt sistemi** ile tüm binaların/mekânsal yapıların; “Kamu binaları için Devlet Envanteri”ne, özel olanlar için “Mülkiyet Envanterine” kayıtlanması suretiyle, her bir ana binanın, bina bölümleriyle eklentilerinin ayrı ayrı “Tescil/Kayıt” altına alınmaları yerinde bir uygulama olacaktır diye düşünüyorum. Esasen, özel bir uzman ekibin çalışma ve raporlamalarıyla ortaya konacak yöntemle bağlı olarak, **halen var olan; “ADNKS” başta olmak üzere, “Bina İnşaat Ruhsatları ve İskân Ruhsatları” kayıtlarının, devamında,“il, ilçe, köy/mahalle/semte/site/kampüs vb. bulvar, cadde, sokak, ana bina numarası, daire/eklenti, müstemilat vs. numaraları, özetle adres verileri” bir yandan doğrulanıp güncellenirken –bir denetime tabi tutulurken– bir yandan da bu verilerden yeni ve “tekleştirilmiş” bir yeni veri ağı/sistemi kurulmuş olacaktır.**

Yeni numaralandırma sistemi, sıra numaralı ve belki mahalle, site, semt, ilçe, hatta il bazlı seri numara ölçeğinde verilebilirse, bu yöntemle; Ülkemizin (bina/yapı stokları) da –ADNKS gibi- anlık olarak görülebileceğinden, ihtiyaç analizleri, fazla ya da gereksinim duyulan yapıların planlanması, rastlantılara veya “denk gelirse” anlayışına bırakılmamış olacaktır. Belki de demokrasileri en büyük zaafı uğratan alanlardan birisi olan **“Rant Trafiki”** de böylece ya ortadan kalkmış ya da büyük ölçüde daraltılmış olabilecektir.

Nihayetinde, her bir bina özeline, su, doğalgaz, elektrik, (varsa) sabit telefon, (varsa) “Bina Enerji Kimlik Belgesi” 23.06.2021 tarihinden itibaren “iş bitirme aşaması”na gelen yapılar için getirilen “Bina Kimlik Sertifikası” gibi kayıt ya da

abonelikleri de birlikte değerlendirilebilir. Tek merkezden dahi yönetilebilir. Dahası, bilgi teknolojilerinin geldiği noktada; gelecekte yukarıda değindiğim aboneliklerin aylık ücret tahakkuklarının yapılabilmesi için, her birisi için birer personelin “kapı kapı dolaşmasına” gerek kalmayacaktır. “Merkezi Abone Sistemi veya Savaş Sistemi” gibi bir veri merkezinden tüm bireysel tüketimler izlenip, bedellendirilebilecektir. Kaldı ki, sabit telefonlar için neredeyse 40 yıla yakındır da böyle uygulanmaktadır.

Burada sıralananlar dışında, yakın gelecekte; binaların öncelikle çatıları için düşünölmeye ve önerilmeye başlanan “güneş enerjisi düzenekleri” ile dış duvarlara uygulanan “mantolama” işlemleri, bir tarihten sonra yapılacak, belirli büyüklükteki binalar için öngörölen “sarnıç” bölümleri, en azından mevzuatı gereği olan, “bina sığınakları ve kapalı otoparklar” gibi pek çok işlem kalemi aslında her bir ana binanın dışında, her bir “aile” ve “kamu-özel büro” için devreye girecektir. Böylece, kamu erki tarafından kolaylıkla takip edilebilecek ve denetlenebilecektir. Buraya kadar sıralanan tüm verilerin bir arada görölebileceği, ancak asıl olarak “binayı/yapıyı” tanımlayacak, -olabiliyorsa “bina barkod numarası”nı da içeren- **“Bina Kimlik Belgesi”nin** geliştirilerek, her bir “yapı”nın, bütün verileriyle kayıt ve kontrol altına alınmasının büyük

yarar sağlayabileceğine inandığımı belirtmek isterim. Bu açıdan, sisteme bütüncül öncelikli bakarak; hem tek tek bireylerin, hem de bir bütün olarak “Ülkemizin” bu yöndeki yaşam konforunun –olası riskleri ve karmaşayı ayıklayıp arındırarak- en üst düzeyde ve sürdürülebilir bir yapıda tutulması hedeflenmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Türkiye Kalkınma Planlarında İnşaat/Afet Bağının Ele Alınışı

İnşaat konusunda, “plan yapıcı aydın beyinler” neredeyse kusursuza yakın tespit ve öneriler ortaya koyarken, ne hikmetse uygulayıcılarda bir dikkat dağınıklığı ve odaklanma sorunu var gibi duruyor! Gerçekten de, 1963-2023 dönemi kapsayan, 11 kalemden oluşan kalkınma planları ve 571 kalemden oluşan özel ihtisas komisyonu raporlarının tümünü incelediğimizde, ilk planın tasarlanıp yürürlüğe sokulduğu 1963 ten günümüze, 60 tam yıldır, “inşaat-imar” kavram ve kurumları oldukça yüksek bir algıyla fark edilip işlenmiş, zaman zaman afet/deprem kavramlarıyla da bir arada değerlendirilerek, gözden kaçmadığı ortaya konmuştur.

Kalkınma Planını hazırlayan aydınların gözler önüne sermeye çalıştığı, bu anlamıyla, Devletin kaleminden çıkmış olan tespitlerin/gerçeklelerin, aslında başlangıçtan beri biraz da “kaba ifade ettiğim” kanısına kapıldığım söylemlerin, çok daha ağırının, daha usturuplu veya daha üsluplu söylenmiş biçimi olduğunu vurgulamak isterim.

Son 100 yılda 193 deprem atlattığımız, alınan mesafe içimize sinmiş olsaydı, son deprem için de doğal afettir ne yapalım diyecektik belki. Ancak sorgulanması gereken, burada “doğallığın” nerede olduğudur! Daha açık söylersek, depremin kendisi değil, etkisi ve sonuçları da doğal ise sorun yok demektir!

İlgili raporun 31.sayfasında; **“yetkin mühendislik:”** diye bir başlık atılmış, hayranlıkla karşıladığım buradaki “ileri görüşlülüğü ve çağdaş ülkeler bakış açısını” kaleme alanlara bir saygı ve minnet ifadesi olarak, tam alıntı yöntemiyle takdirlerinize sunuyorum.

“...yetkin mühendis; en genel tanımıyla, meslek bilgisi ve yeteneği ile meslekte deneyim birikimi ile kişiliği ve etik anlayışı ile belli bir olgunluk düzeyine eriştiğini, girdiği sınavlarda, gösterdiği başarı ve sunduğu dosyada, sergilediği başarılı mühendislik faaliyetleriyle kanıtlamış ve belgelendirmiş mühendistir...” diyerek, denilecek ilave bir şey bırakmamışlar. Keşke, aynı tanımlamayı **“inşaat müteahhittliği”** için de yapmış olsalardı! (15)

TÜBİTAK’ın, ‘20 yıl önce’ hazırlayıp yayınlamış olduğu, ‘2003-2023, Strateji Belgesi’nde, (Vizyon 2023 Belgesi) **‘Cumhuriyetin 100. Yılı İçin Vizyonumuz’** başlığı altında **Bilim, teknoloji ve yenilikte yetkinleşmiş; üreten; net katma değerini kendi beyin gücüne dayanarak arttıran bir Türkiye, ...”** biçimindeki büyük idealler için ilk akla gelen sözcük

ne olabilir? Doğrusu kestiremedim. Bu çok özel tespit, hedef ve ideal ifadeler seti, 2 Kasım 2004'te kaleme alınmış ve belirlenmişti. (16) "O tarihe göre gelecek olarak görülen 2023, artık geldi." TÜBİTAK'ın idealleri ya da öngörülerini ne ölçüde tutmuştur konusundaki değerlendirmeyi okuyucunun ve bu tespitleri fark edebilecek araştırmacıların bilgi ve takdirlerine sunmak isterim.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Türkiye İnşaat Müteahhitleri Odaları Birliği" Kurulmalıdır!

Bu başlık, başka bir konu ya da alan gibi anlaşılabilir. Ancak, deprem dâhil tüm yıkıcı afetlerin yaşandığı mekânları oluşturanların ve bağlı oldukları meslek grubunun bir sisteme bağlanmasının yolu, bu kümenin gerektiği şekilde yapılandırılmasından/örgütlenmesinden geçiyor.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 16. maddesinde; **"Eser sahibinin (mimarın) izni olmadıkça eserde... kısaltmalar ekleme ve başka değişiklikler yapılamaz... Eser sahibi, kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin vermiş olsa bile, şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan her türlü değişiklikler menedebilir..."** demektedir. (17) Aynı yaklaşımla, Yargıtay, 2001 yılındaki verdiği bir kararda; **"güzel sanat eserinin (mimari proje), haksız ve eser sahibinin rızası olmadan değiştirilmesi halinde, Eserin eski hale getirileceğini ..."** belirtmiştir. (18) Burada, 'mimari proje'nin, 'güzel sanat eseri' olarak kabul gördüğüne, dikkat çekmek isterim. İnsanın ayaklarından bir tanesinin işlevsizleştirilmesi benzeri "binalardan kolon kesme" başta olmak üzere, "kaçak kat çıkma" vb. düzenbazlıklara, hiçbir "kişilik sahibi" eser müellifinin olur vermesi olası değildir. Ne var ki bu aymazlığa, Yalova Depreminde rastlamıştık, son depremde de fazla-

sıyla rastladığımız anlaşılıyor. Bu duruma göre, kaç vakte kadar bir daha rastlamayız konusunu takdirlerinize sunuyorum.

Müteahhit grubu ise ticaret odaları bünyesinde yer almaktadır. Oysaki **bu meslek/sektör/alan**, yukarıda bir kez daha değinildiği üzere, **bir fabrikasyon ürün imalatı yapmaktadır**. İnsanların her koşulda yaşamlarını sürdürecekleri mekânsal eserleri ortaya çıkarmaktadır. Kaldı ki bunu ilk fark eden de biz değiliz! Bu konuda, geçmişte 4 ayrı kanun tasarısı, esasen TBMM'ye gelmiş, ancak nasıl denk gelmişse, kadük kalmış, bu günlere gelinmiştir. Bu yönde, TBMM Arşivi'nden temin ettiğim 150 sayfadan fazla belge ve "Kalkınma Planları" göz önüne alınarak hazırlanmış olduğum makaleyi ayrıca yayıma hazırlamakla birlikte, aşağıda bu kuruluşun gerekliliğine, özetle değinmeye çalışacağım.

Söz konusu kanun tasarıları, 53 yıl öncesinden yola koyulmakla beraber, henüz "yerinde say!" aşamasında kalmışlardır. Bu konudaki ilk adım, **1970 yılında** Milletvekili Hilmi Türkmen (Eski müftü, 1937-2006) ve arkadaşlarınınca atılmıştır. Başba-

kanlık Makamı'nın, 20.03.1970 tarihinde Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi, 71-335/2117 sayılı yazısı ekinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teklif edilen, ancak kadük olan **"İnşaat Müteahhitleri Odaları Birliği Kanunu" tasarısı** gerekçesine girmeyeceğim. **Ardından, (her 9 yılda bir kez olmak üzere, 3 atak daha gelmiştir!)** Bunlardan ilkinde, Tokat Milletvekili Metin Gürdere ve arkadaşları tarafından, TBMM Başkanlığına, **25.02.1990 tarihinde**, 2287 kayıt numarası ile verilen teklifte, müteahhitler için oda kurulması talep edilmiştir. 3'üncü "Kalkışma da!"-**Türkiye İnşaat Müteahhitleri Odaları Birliği-** kurulsun talebi, halen Türk İdareciler Derneği Genel Başkanlığı'nı yürüten, (geçmişte; Vali, Emniyet Genel Müdürü, Başbakanlık Plan ve Prensipler Genel Müdürü olarak görev yapan) Ankara Milletvekili Sayın **Saffet Arıkan BEDÜK tarafından, TBMM Başkanlığına, 01.11.1999 tarihinde**, 2/19-223 sayılı ile verilen kanun teklifi ile iletilmiştir. Sonuç malum! Nihayet, TBMM'ye Adana Milletvekili Hulusi GÜVEL ve arkadaşları, **28.03.2008** tarihli ve 58 sayılı (TBMM; 2/201-5076/10854'e

kayıtlı bir kanun teklifi daha verecek (19) şanslarını zorlamış, ancak neredeyse gelenekselleştiği üzere, yazdıkları (yanına) bir birikim ve harita olarak kalmıştır.

Bundan sonrası için, şunu rahatlıkla söyleyebiliriz. **Müteahhitlerimiz, dünyanın en gelişmiş ülkelerinde dahi barajlar, ulaştırma tesisleri, konutlar, hatta bazı Ortadoğu ülkeleri ve Astana örneğinde olduğu gibi kentler kurmaya başlamıştır.** Sağlık, enerji, kara-hava-deniz ulaştırma tesisleri, eğitim ve teknolojik yapılar ve pek çok altyapı çalışması, yabancı ülkelerde üstelik onların standartlarının da üzerinde yapılabilmektedir.

Öyleyse arz etmeye çalıştığım üzere, “Türkiye İnşaat Müteahhitleri

Odaları Birliği”nin yasallaşması halinde, sektör, önce çalışma alanındaki yasal düzenlemelerde doğrudan söz sahibi olarak, adeta **kendi hukukunu kendi belirleyebilir hale gelecek**, mevzuat dağınıklığı ve karmaşası ile mevzuat yetersizliği, uzmanlarınca ortadan kaldırılacaktır. **Dahası, “Devletimiz karşısında; düzgün ve düzgün olduğu kadar da -laftan da işten de- anlayan bir muhatap bulacaktır”**

Kaldı ki ortalama bir algıyla baktığımızda, inşaat mühendisleri, mimarlar, harita mühendisleri, jeologlar ve benzeri bu sektörün “nitelikli/egitimli insan kaynağı” ihtiyacını karşılayan, **diplomalı grupların odaları** varken, -Bunun adı, TMMOB-(20) Türkiye Mimar Ve Mühendis Odaları Birliğidir- **mesleğin sahiplerinin**

(işverenlerinin) bağımsız bir odalarının bulunmaması kabul edilebilir bir durum değildir. -İşçi ve işveren sendikacılığı örneğinde olduğu gibi-

Birliğin bağımsız ve yeni bir yapı gibi örgütlenilmesinin ötesinde, halen de içerisinde yer aldıkları; Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) çatısı altında, “Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları, Deniz Ticaret Odaları” gibi iç özerkliğe sahip bir yapıda, hızlıca tüzel kişilik kazanmaları çok daha hızlı, pratik ve etkin sonuçlar doğurabilir. Bu noktada, TOBB’un, emsallerinin ötesinde ve Devlet anlayışı ve hukuksal devlet algısına en yakın, neredeyse “Kamu gibi örgütlenilmiş” bir yapıyı barındırdığını da göz ardı etmemek gerekir.

AÇIKLAMALAR

Açıklama: 1-“Omuz Omuza” kampanyasını 6 kanal düzenlerken, “Bir Kira, Bir Yuva” kampanyasını, 1 kanal düzenlemiş olup, başlıklar toplamı, (845 + 330) = 1.175 milyar liraya ulaşmıştır.

Açıklama: 2-TİKA verilerine göre Türkiye’nin; 2017’de 8.12 milyar dolar, 2018/8.61, 2019/8.66, 2020/8.12, 2021/ 5.6 ve 2022 yılında, -önceki yılların ortalaması göz önüne alınarak, 8 milyar dolar hesabıyla, son 6 yılda, yabancı ülkelere 47 milyar dolara yakın çok büyük tutarda çeşitli kademelerde yardımda bulunduğu anlaşılıyor.

Açıklama:3-Türkiye’nin memurlarının, yüzde 72.63’ünün ve işçilerinin de –yalnızca- yüzde 14.26’sının; sendikalara itibar etmesi, herhalde “örgütlenememe” yönündeki en ilginç ve özel örneklerden birisi olsa gerektir! Hele de, işçilerin memurlara oranla ‘72.63 / 14.26’ = 5 kat daha az örgütlenme ihtiyacı duymalarının; bu çalışmanın konusu olmamakla birlikte, çok şeyi, üstelik çok iyi anlattığını, bu vesileyle görmemiz de gerekir.

SON NOTLAR

1. Türk Dil Kurumu (TDK),Türkçe Sözlük, Ankara, 2022, (tdk.gov.tr)
2. “Türkiye Ulusal Deprem Araştırmaları Programı Raporu”, TÜBİTAK, 2005:1,
3. İnternet kaynağından,01.03.2023 tarihinde erişildi,
4. İstanbul Sanayi Odası (İTO), Türkiye’nin En Büyük 500 Şirketi Listesi, (ito.org.tr) İnternet kaynağından, 01.03.2023 tarihinde erişildi,
5. TÜİK, Resmi Web Sayfası. (tüik.gov.tr)
6. Rusya’dan Bavul Ticareti Yeniden Başlasın Çağrısı, Hürriyet Gazetesi, 29.04.2022 nüshası,
7. “Fortune Global 500 List-2022”, (fortune.com), İnternet kaynağından,01.03.2023 tarihinde erişildi,
8. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Resmi web sayfası, (tika.gov.tr) kaynağından, 03.03.2023 tarihinde erişildi,
9. Türkiye’nin Uluslararası Acil İnsani Yardımları, Dışişleri Bakanlığı Resmi Web sayfası, (mfa.gov.tr) adresinden, 03.03.2023 tarihinde erişildi.
10. tr.wikipedia.org
11. (kamubiz.com), İnternet kaynağından, 01.03.2023 tarihinde erişildi,
12. Türkiye’de İşçilerin, Yüzde 14.42’si Sendikalı, (aa.com.tr), kaynağından, 10.03.2023 tarihinde erişildi.
13. (tisk.org.tr), İnternet kaynağından, 01.03.2023 tarihinde erişildi,
14. ÖSYM İstatistikleri, (osym.gov.tr), İnternet kaynağından, 01.03.2023 tarihinde erişildi,
15. Onuncu Kalkınma Planı, 2014:31,
16. Türkiye Bilimsel Ve Teknik Araştırma Kurumu, (TÜBİTAK), “2003-2023 Strateji Belgesi”- VİZYON 2023-, 02.11.2004:9,
17. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, (5846), 13.12.1951 tarih ve 7981 sayılı Resmi Gazete,
18. Mimarlık Projeleri ile Mimarlık Eserleri ve Bunlar Üzerinde Değişiklik Yapılması, İstanbul Medipol Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi-2, Güz 2015:197,
19. TBMM Arşivi, (tbmm.gov.tr), “Türkiye İnşaat Müteahhitleri Birliği Kurulması Hakkında” Kanun Teklifleri, (4 kez)
20. TMMOB Resmi Web Sayfası, (tmmob.org.tr)